

Hoe intiem wordt de technologie? Niet alleen van scherm tot scherm praten

Zincafé bestaat 5 jaar en pakt uit met het programma 'Levenskunst in Leusden'. De sprekers in 2015 gaan elk in op een aspect van de Levenskunst. Rinie van Est is op maandag 13 april aan zet over Technologie en Levenskunst om 20.00 uur in Theater De Tuin. In dit interview een tipje van de technologische sluier.

Door Eric-Jan Tuininga

Is het niet vreemd om de technologie 'Intiem' te gaan noemen?

Juist door dit woord proberen we te verduidelijken hoe – bijna onopvallend - de techniek van tegenwoordig ons dagelijks leven binnensluipt. Door technologie binnen te laten in onze persoonlijke levenssfeer grijpt deze in op de meest cruciale elementen van ons mens zijn. Dit leidt tot een strijd om onze intimiteit. Want argeloos omhelzen we de ene verleidelijke technologie na de andere. Maar zijn wij alleen consumenten, die al dat moois bijna gratis ontvangen? Of zijn we ook grondstof van de informatierevolutie waarvan anderen profiteren?

En wat zegt technologie over Levenskunst, over de waarde van ons leven?

Ik pleit ervoor om elkaar vaker diep in de ogen te blijven kijken en niet alleen van scherm tot scherm te praten. Wat dit betreft roep ik op tot het bewaken van privacy, aandacht en keuzevrijheid, waarden die nooit verouderen. Maar er zijn ook hele mooie dingen bereikt dankzij de technologie. Denk maar aan de levensvreugde die ouderen beleven aan de rollator, een gesproken boek of een pacemaker. Technologie bevrijdt dus ook veel mensen van eenzaamheid en geeft een enorme mobiliteit aan ouderen: “je blijft dingen beleven”.

Wat is er zo nieuw aan de huidige ontwikkeling van de technologie?

De ontwikkelingen in allerlei wetenschappen hebben één ding met elkaar gemeen: ze brengen mens en machine ongekend dicht bij elkaar. Het is een recente trend die mogelijk is gemaakt door krachtigere computers en snellere software, gecombineerd met onder meer nano- en biotechnologie. Ik vat dit zo samen: 'zowel ons lichaam, als ons gedrag en ons sociale leven worden gedigitaliseerd.'

Intieme technologie biedt enerzijds kansen voor innovatie en geeft mensen mogelijkheden tot zelfontplooiing en om meer greep op hun leven te krijgen. Anderzijds kunnen overheden, bedrijven en andere burgers intieme technologieën inzetten om invloed, of zelfs dwang, op ons uit te oefenen. Door het gebruik van smartphones, sociale media, camera's en biosensoren komt er steeds meer informatie over ons lichaam en gedrag digitaal beschikbaar. Dit roept tal van maatschappelijke vragen op en daagt politiek en bestuur uit tijdig kaders te ontwikkelen om die trend in goede banen te leiden.

Wat zie je aan zorgelijke ontwikkelingen?

We willen overall computers voor inzetten, maar willen we ook computergestuurd worden? In mijn recente essay met de titel 'Intieme technologie. De slag om ons lichaam en gedrag.' laat ik zien dat we met nieuwe technologieën heel dicht bij of zelfs in ons lichaam komen. Dan staat niet alleen privacy ter discussie, maar draait het ook om ethische dilemma's. Wat blijft er over van onze autonomie en zelfbeschikking wanneer allerlei informatie over ons gedrag, voorkeuren, fitheid en gevoelens worden ingezet om via advies, licht en geur bepaald gedrag te stimuleren? Het gevaar bestaat bijvoorbeeld dat persoonlijke, biologische gegevens gebruikt worden op manieren die veel mensen niet kennen of niet snappen.

Kan je enkele interessante voorbeelden noemen van ontwikkelingen die zowel positief als negatief zijn te beoordelen?

Neem nu de genoemde rollator die ouderen enorme mobiliteit bezorgt en de volgende stap is dat we ook de thuiszorg gaan robotiseren. Maar willen we alleen 'een robot aan ons bed' of willen we ook worden gemonitord? Dat zou betekenen dat anderen ons in de gaten kunnen houden: dat is ten goede, maar ook ten kwade te gebruiken! Over robotisering gesproken, sommigen hebben wellicht de TV serie "Real Humans" gezien, waarin je robots kan kopen om je huishouden te doen, maar die zich steeds meer als mensen gaan gedragen. Ook is er veel discussies over de inzet van 'drones', vliegende robots die nu al vijanden op afstand kunnen doden. Dat betekent straks dat we geen leger meer nodig hebben of geen JSF hoeven te bestellen. Maar ook kunnen robots heel veel geestdodende arbeid vervangen, kijk maar eens in een moderne autofabriek! Maar dat kan werkgelegenheid kosten, maar ook weer andersoortig werk creëren.

De volgende generaties zullen dus wel erg gedigitaliseerd zijn?

Dat zijn ze al, kijk maar om je heen in de trein en ook thuis zijn computerspellen erg aanwezig. Mijn zoon speelt dat hij Messi is in de digitale Champions League en geniet ervan. Maar zoals bij alle technologie zijn er niet alleen negatieve aspecten, maar ook mooie dingen te verwachten. Door digitale monitoring weten we natuurgebieden beter te beschermen en kunnen we oude vrienden via Facebook terug vinden. En ik denk dat 'dating sites' toch heel veel mooie relaties hebben opgeleverd!

Zijn er ook interessante mislukkingen te noemen?

Ja, denk maar aan "Google Glass": een draagbare smartphone in de vorm van een bril. Hij werd vorig jaar met veel tamtam gelanceerd en kon je informatie geven over iemand die je tegen komt. Begin van dit jaar werd de introductie uitgesteld. Overigens zou een dergelijke bril daarentegen weer heel nuttig kunnen zijn voor mensen met een beperking!

Noem eens een hoopvolle ontwikkeling dichter bij huis?

Op de middelbare school van mijn zoon vechten leerlingen tegen de 'digitalisering van de pauze' door hun 'mobieltjes te stapelen'. Ze leveren hun mobieltjes in en gaan lekker met elkaar kletsen! ". Wie weet is dit een nieuwe trend?!

Dr. Ir. Rinie van Est (1962) werkt voor het Rathenau Instituut. Hij signaleert ontwikkelingen op het raakvlak van wetenschap, technologie, politiek en samenleving. Van Est studeerde Technische Natuurkunde aan de TU Eindhoven en Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam.